

Riktlinjer för

Gestaltad livsmiljö: ÖSTRA GÖINGE

Inledning

Gestaltad livsmiljö – vad menar vi och varför är det viktigt?

I Östra Göinge finns en attraktiv småskalighet, en närhet och en trygghet i de små byarnas gemenskap. Samhällsplaneringen ska ytterligare förstärka och utveckla dessa värden. Riktlinjer för gestaltad livsmiljö ska skapa förutsättningar för att utveckla och bevara attraktiva och hållbara bebyggelsemiljöer för Göingar, näringsliv och besökare - livsmiljöer att vara stolta över, frodas i och vilja återvända till.

Gestaltad livsmiljö sätter fokus på att samhällsbyggandet behöver sätta människan i centrum. Fler ska få leva och bo i inkluderande, väl gestaltade och långsiktigt hållbara miljöer. Gestaltad livsmiljö fokuserar på vad arkitektur, form och design gör, det vill säga hur dessa på olika sätt formar samhället och invånarens vardag och hur de kan bidra till att lösa och diskutera samhällets utmaningar. Arkitektur, form och design tillhandahåller verktyg och metoder som kan bidra till en hållbar samhällsutveckling och till individens möjlighet att ta plats i samhället.

Gestaltning är en kreativ process som behöver hanteras som en röd tråd från tidigt idéskede och planering till byggande och förvaltning.

En god gestaltad livsmiljö tar på ett genomtänkt sätt hänsyn till följande perspektiv:

- Upplevelsen av platsen eller byggnaden.
- Platsens eller byggnadens funktion.
- Platsens eller byggnadens hållbarhet (ekonomiskt, socialt och miljömässigt) i ett livscykelperspektiv.

Riktlinjerna är ett underlag till kommande översiktsplan för Östra Göinge kommun och utgör som ett kompletterande dokument till gällande översiktsplan som antogs av kommunfullmäktige 2019-12-19 §113.

Ansvar för den gestaltade livsmiljön

Det offentliga, kommuner, regioner och staten men även enskilda - så som fastighetsägare, byggherrar, exploatörer och utvecklare - har ett ansvar för den gestaltade livsmiljön. Från planering till byggande och förvaltning för att uppnå väl sammanhållna och jämlika samhällen.

Genom att lyfta frågan och ställa krav på den gestaltade livsmiljön redan på översiktsplanenivå blir det tydligt för exploatörer att det är en viktig fråga för kommunen vilket innebär att det också kommer ställas krav på gestaltningen.

Mål

Nationellt mål för gestaltad livsmiljö

Propositionen "Politik för gestaltad livsmiljö", prop. 2017/18:110, presenterades i Sveriges riksdag i februari 2018 av de dåvarande kultur-, miljö- och bostadsministrarna. Politiken tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livsmiljön och utgör en samlad nationell arkitekturpolicy. Det politiska målet slår fast att arkitektur, form, design, konst och kulturarv har avgörande betydelse i samhällsbygget eftersom den gestaltade livsmiljön påverkar alla människor i deras vardag utifrån bland annat hälsa och välbefinnande. Gestaltad livsmiljö ska, enligt politiken, ses som ett sammanhållet område där alla dessa perspektiv samspelar och berikar varandra.

Riksdagen antog 2018 nya mål och delpreciseringar för politikområdet: Arkitektur, form och design som ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer. Arkitektur-, form och designpolitiken baseras på begreppet gestaltad livsmiljö som omfattar både arkitektur, form, design, konst och kulturarv.

Målet ska uppnås genom att:

- Hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden.
- Kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids.
- Det offentliga agerar förebildligt.
- Estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas.
- Miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla.
- Samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Fortsatt arbete på översiktsplanen

Som en del på ett fortsatt arbete på översiktsplanen tar nu kommunen fram ett strategiskt och övergripande underlag som rör den gestaltade livsmiljön för kommunen.

Östra Göinges livskraftiga byar med sina olika karaktärer är Östra Göinges själ. Detta är en viktig utgångspunkt för byutvecklingen där vi tar tillvara det som är unikt och förädlar det som skapar trivsel, trygghet och hållbarhet. Göingarna ska vara stolta över att bo i Skånes gröna hjärta.

Ambitionsnivån, när det gäller gestaltning och utformning av våra bymiljöer behöver höjas ytterligare, kommunen har tidigare ej haft tillräckligt höga krav. Byarna ska förmedla trygghet, närhet och omtanke. Att vistas i Östra Göinges byar ska kännas som att komma hem. För att nå dit krävs fördjupad samverkan mellan kommunen, Göingehem och andra aktörer på bostads- och fastighetsmarknaden. Arbetet för att få bort vanskötta eller förfallna byggnader, sk. skamfläckar, måste fortsätta men också hitta en balans gällande kulturmiljö. En attraktiv by är trygg, levande och hållbar. I byn finns naturliga mötesplatser såsom butiker, torg, park, busstation, bibliotek, idrottsanläggningar och föreningslokaler. Gående och cyklister är prioriterade framför andra trafikanter vid planering och omgestaltning av byn. Att vistas i byn ska kännas tryggt under dygnets alla timmar.

Kommunens mål- och resultatplan

Attraktiva byar är tillsammans med Vägen till livskvalitet*, En bra start i livet, Vägen till arbete och Det goda åldrandet ett av kommunens prioriterade områden. En viktig nyckel för att vilja bo och verka i kommunen är att det finns bra bostäder i trivsamma byar. Därför måste det finnas möjlighet för olika åldersgrupper att finna platser att leva och bo på som präglas av lugna, positiva och inspirerande miljöer. Genom ett mer varierat utbud av bostäder gynnas en positiv befolkningsutveckling och en balanserad inflyttning. Detta förutsätter att den nuvarande bostadsbeståndet kompletteras med strategisk nyproduktion så att det på ett bättre sätt svarar mot tillgänglighet, upplåtelseform, hustyp och läge. Det måste också finnas en vilja att på ett hållbart sätt bygga om och utveckla fastigheter som idag står tomma så att de åter igen fyller en funktion. Därigenom ökar rörligheten på bostadsmarknaden, vilket leder till ett bättre utnyttjande av bostadsbeståndet men även till att det frigörs bostäder för grupper som idag har svårt att finna en ändamålsenlig bostad. Göingehem är ett viktigt redskap i detta arbete och genom att gå före kan fler privata aktörer stimuleras till att satsa i Östra Göinge.

*Vägen till livskvalitet är kommunens femte prioriterade område och handlar om olika sätt att stärka folkhälsan för individen; genom utbildning och arbete och genom goda och stimulerande boende- och naturmiljöer. I mål- och resultatplanen för 2024-2027, presenteras området närmare.

Social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet

Östra Göinge ska byggas långsiktigt hållbart. Det som byggs i kommunen ska åldras väl och kunna nyttjas av kommande generationer. Därför ska dagens behov tillgodoses utan att kommande generationers behov äventyras. Hållbar utveckling omfattar tre områden som måste balanseras mot varandra; ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet.

Ekonomisk hållbarhet innebär balanserad tillväxt utan negativa konsekvenser. Östra Göinge kommun har byggt en stabil grund genom en stark och sund ekonomi. För att kunna möta behoven hos ett ökande antal invånare och en förändrad åldersstruktur måste resursutnyttjandet vara effektivt. Göingebornas skattepengar ska skötas varsamt och med ett gott omdöme. En hållbar ekonomisk utveckling förutsätter både nya verktyg och smartare arbetssätt, t ex genom att återanvända och samutnyttja resurser.

Miljömässig hållbarhet. För att nå miljömässig hållbarhet behöver alla hjälpas åt och Östra Göinge kommun ska vara pådrivande när det gäller miljö, hållbarhet och hushållning med resurser. Inom ramen för vår egen verksamhet ska vi fortsätta att minska vår egen direkta miljö- och klimatpåverkan men också underlätta för invånare och företag att minska sin. Att värna naturen med sin biologiska mångfald och förvalta gröna och sköna omgivningar blir på samma sätt ett gemensamt ansvar. Genom att ersätta fossila bränsle med förnybara energikällor och prioritera miljömässiga transporter kan vi bidra till en omställning som minskar påverkan på omgivningarna.

Social hållbarhet avser alla människor som bor eller verkar i Östra Göinge. En god hälsa, både fysiskt och psykisk, är bland det viktigaste en människa kan äga. Den som inte mår bra har svårt att ta till sig vad livet har att erbjuda och får samtidigt svårt att själv bidra till samhället.

Under senare år har kommunen haft en kraftig inflyttning av utrikesfödda. Många av de nya göingarna har svårt att komma in på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap och bidragsberoende. En lyckad integration är avgörande för långsiktig social sammanhållning och hållbarhet. För att lyckas krävs bred samverkan mellan alla som kan bidra till ett gott resultat; kommunen, staten, näringslivet, organisationer, ideella krafter och inte minst göingeborn själva.

Plan- och bygglagen

Kommunen arbetar med gestaltning på flera olika skalnivåer och utifrån flera olika aspekter; från översiktsplanering, ofta genom detaljplan och/eller till bygglov. Genom kommunens planeringsansvar har kommunen en betydande och många gånger en avgörande roll i gestaltandet av våra livsmiljöer. Gestaltning i detaljplanering innebär både ett värnande om befintliga värden och ett främjande av nya.

Plan- och bygglagen, PBL, innehåller ett antal paragrafer som i de flesta fall övergripande beskriver vad som ska uppnås men inte exakt hur. Lagens allmänna intressen och krav utgör centrala delar i att skapa omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer. Kraven i PBL gäller oavsett om de regleras i detaljplan eller inte.

3 § Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja

1. en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder,
2. en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper,
3. en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt,
4. en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens, och
5. bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Även i andra ärenden enligt denna lag ska hänsyn tas till de intressen som anges i första stycket 1-5. Lag (2013:867).

6 § Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,
2. skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,
3. åtgärder för att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar,
4. behovet av hushållning med energi och vatten och av goda klimat- och hygienförhållanden,
5. möjligheterna att hantera avfall,
6. trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö,
7. möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området, och
8. behovet av framtida förändringar och kompletteringar.

Första stycket gäller också i fråga om skyltar och ljusanordningar.

Vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. Lag (2014:477).

Barnkonventionen

FN:s konvention om barns rättigheter innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Konventionen är sedan 1 januari 2020 svensk lag. Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrars eller andra vuxnas egendom. Konventionen innehåller 54 artiklar som alla är lika viktiga och utgör en helhet för att skydda barn.

Kommunen anser att en god gestaltad livsmiljö kan förbättra den vardagliga upplevelsen av våra byar, platser och torg. Inte bara för barn utan för *alla* som vistas i och på dem.

Ur FN:s barnkonvention:

#3: Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

#23: Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället.

#31: Barn har rätt till lek, vila och fritid.

5 grundpelare

Kommunen har identifierat fem grundpelare som vi anser nödvändiga för att skapa god gestaltad livsmiljö. De presenteras utan inbördes ordning och är lika viktiga för att skapa en god gestaltad livsmiljö.

God gestaltad livsmiljö

Kvalitet och attraktivitet

Livet mellan husen

Kultur och identitet

Grönska, vatten och klimatanpassning

Samspel mellan människa och plats

Kvalitet och attraktivitet

God arkitektur och god planering är nödvändiga förutsättningar för skapandet av attraktiva livsmiljöer. Livsmiljön är där vi bor och vistas och berör all byggnation och annan konstruktion i kommunen, det vill säga både bostäder, industri, verksamheter, handel och offentliga byggnader – men även vardagliga ting så som soprum och cykelställ. Det som byggs ska vara hållbart och kunna upplevas både idag och av kommande generationer.

Kvalitet kan vara materialval, utformning och investering i gediget material som betalar sig i längden. Kvalitet kan också handla om bullerfria miljöer och bostäder, tillgång till tysta områden men även arkitektonisk kvalitet och estetiska värden.

Livet mellan husen

Det är det offentliga rummet, tillsammans med närheten till naturen, som skapar byns karaktär och attraktionskraft. De större byarna i kommunen bör utvecklas med målet att skapa urbana kvaliteter med tydliga centrum. Landsbygderna och de mindre byarna har andra förutsättningar och möjligheter att utveckla och skapa attraktiva livsmiljöer. Kommunen har ambitionen att skapa platser och miljöer som Göingarna är stolta över - på så vis tilltalar det till kvarboende och inflyttning till kommunen.

Utformning av entréer, fönster, balkonger, fram- och baksidor påverkar hur mellanrummen mellan husen upplevs och används. Kommunen vill möjliggöra och uppmuntra till mer rörelse och att fler aktiviteter, både frivilliga, nödvändiga och sociala aktiviteter sker mellan husen och mellan göingarna. De nödvändiga aktiviteterna sker oavsett kvaliteten på utemiljön. God gestaltning bjuder in människor att vistas på platsen, nyttja den och det är då de frivilliga aktiviteterna sker. De sociala aktiviteterna, som är ett resultat av de nödvändiga och frivilliga aktiviteterna, sker när fler vistas på platsen.

Genom att skapa bättre förutsättningar för aktiviteter utomhus kan livet mellan husen förbättras, både i redan existerande och i nya bostadsområden. Det är samtidigt viktigt att gestalta för för alla tider på dygnet för att skapa en ökad trygghet för göingarna genom att både se och synas. Ett sätt att göra det på är att kombinera olika typer av verksamheter; så som butiker eller andra verksamheter på bottenplan med bostäder ovanpå.

Liv och rörelse i och mellan husen är viktigare än husen och platsen i sig. Om ingen väljer att använda platsen spelar det ingen roll vilken typ av arkitektur eller kulör som används. Något som sammanbinder livet mellan husen är mötesplatser, målpunkter och stråk. Den gestaltade livsmiljön bör utvecklas med målsättning att skapa kontinuitet och mångfald av aktiviteter som tilltalar olika målgrupper, minskar barriärer och underlättar användning genom god tillgänglighet.

Exempel på aktiviteter:

Nödvändiga aktiviteter, något du **måste** göra:

Att förflytta sig mellan arbete/skola och hem.

Frivilliga aktiviteter, något som **inte** måste göras:

En promenad eller att slå sig ner och sola på en bänk

Sociala aktiviteter, till följd av goda förutsättningar för både nödvändiga och frivilliga aktiviteter:

Att hälsa eller prata med andra människor, spontanlek.

De sociala aktiviteterna kan ske både aktivt och passivt.

Kultur och identitet

En plats lokala tradition avspeglas i vår befintliga bebyggelse och kulturmiljö. Kultur, konst, nostalgi och traditioner tilltalar människor och bör vara en viktig utgångspunkt vid gestaltning av vår livsmiljö. Byarnas och landsbygdernas kulturvärden ska vårdas, bevaras och utvecklas för att även ge framtida generationer möjlighet att uppleva den.

Under förarbetet av ett gestaltningsprojekt eller annat planeringsarbete ska kommunen kommunicera med både vuxna och barn som bor och verkar i det aktuella området, det vill säga de riktiga experterna på just det aktuella området, platsen eller byn. De kan berätta både hur den används och vad som kan förbättras. Platsen och den lokala kulturen bör sedan ligga till grund och ge avtryck i arkitektur och utformning. Ambitionen är att bebyggelsen - även om de är nyuppförda - ska upplevas som självklara och autentiska på platsen.

Kommunen vill att konst och annan utsmyckning ska vara en naturlig del av livsmiljön som ska bidra till platsidentitet, skapa upplevelser för invånarna och genom konsten känna stolthet över sin hembygd. Plats för konst och annan utsmyckning ska vara med i ett tidigt skede - redan vid uppstart av ett projekt, plan eller program.

I samband med arbetet med det nya kommunhuset inventerades kommunens konst. Visionen är att kunna återbruka den konst som redan finns/ägs av kommunen i större utsträckning - så att fler kan få uppleva den.

Grönska, vatten och klimatanpassning

I Östra Göinge är naturen och det gröna alltid nära, vi är Skånes Gröna hjärta. Kommunens invånare och besökare ska ha tillgång till en trivsamt utemiljö, goda grönytor och rekreation med hög kvalitet - det vill säga viktiga platser för möte, återhämtning och lek. Utemiljön ska också stödja den biologiska mångfalden.

Grönska. Även inne i bykärnorna är behovet av grönska viktigt för en attraktiv och hälsofrämjande samhällsbyggnad. Utveckling av parker, lekplatser och klimatanpassade trädplanteringar längs med gator är exempel på hur kommunen kan förstärka och dra nytta av platsvarumärket - Skånes gröna hjärta.

Vid nyetablering ska negativ påverkan på platsens gröna kvaliteter i största möjliga mån undvikas. Skydd av träd och annan natur kan förekomma i detaljplan. Om fällning av ett träd ej kan undvikas eller om det behöver tas ner på grund av säkerhetsskäl eller sjukdom bör kompensationsåtgärder vidtas, till exempel återplantering av nya träd. Satsningar på biologisk mångfald med exempelvis blommande planteringar, blommande marker och boträd för fåglar bör prioriteras.

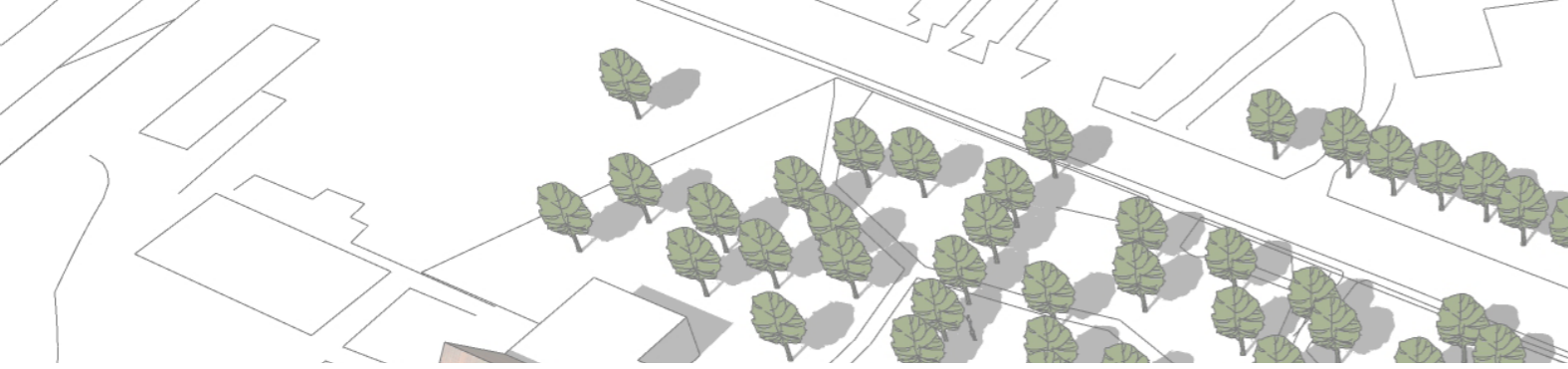
Dagvatten. Vid ombyggnad och nyanläggning ska kommunen arbeta för att dagvattnet ska utgöra en resurs i vattnets kretslopp istället för att vara en belastning. Ytor för lokalt omhändertagande av dagvatten ska säkerställas i planarbete. Grönytor bör där det är möjligt utformas som nedsänkta för att tillåta att vatten blir stående vid kraftigt regn, s.k. regnbäddar. Regnbädden har då inte bara en fördröjande effekt som kan kvarhålla en viss volym vatten genom infiltration utan kan även skapa en estetiskt vacker miljö i området. Dessa områden kan dessutom utgöra viktiga habitat för amfibier som grodor och vattensalamander.

Klimatanpassning. Med kommande klimatförändringar behöver vi räkna med ett hårdare klimat med mer regn, mer torka, hårdare vindar och samtidigt mildare vintrar etc. Kommunen behöver anpassa sina verksamheter till de klimatförändringar som redan märks idag och de vi inte kan förhindra i framtiden. Mikroklimat kan skapas bland annat genom en öppen dagvattenhantering som både kan förhålla och filtrera regnvatten men även kyla ner. Trädalléer och planteringar med biokol och lera ger inte bara skugga utan minskar även bevattningsbehovet. Förutom skugga kan grönska och trädplantering även reducera buller och luftföroreningar. Samtidigt behövs brandgator behövs för att reducera risken att få in en skogsbrand i tätbefolkat område.

Östra Göinge kommun arbetar aktivt med en klimatanpassningsplan för att minska de negativa effekterna av ett ändrat klimat i samhället. Klimatanpassningsplanen förväntas antas under 2024.

Östra Göinge kommun arbetar aktivt med att ta fram en klimatanpassningsplan för att minska de negativa effekterna av ett ändrat klimat i samhället. Klimatanpassningsplanen förväntas antas under 2024.

Samspel mellan människa och plats

Att utveckla byarna utifrån deras förutsättningar och unika karaktärer är en del av kommunens strategiska planering. Varje utvecklingsprojekt ska utgå från byn och utvecklas med omsorg om platsens topografi, bebyggelse, värden och kvaliteter. Platsens lokalisering i ett större perspektiv och relation till andra platser/byar/städer ska beaktas. Varje bys unika karaktär och förutsättningar ska vara utgångspunkten för deras utveckling. Identiteten ska vara vägledande för det fortsatta arbetet med den fysiska planeringen. Torget eller centrum är byns hjärta och där ska byns karaktär vara tydligt gestaltad.

För att skapa ett varierande och attraktivt gaturum är den mänskliga skalan en viktig utgångspunkt. Det sker genom korta fasadlängder, anpassning till den aktuella platsen, närliggande byggnader och dess skala samt omsorgsfulla material- och kulörval. Utskjutande eller indragna partier kan stärka upplevelsen av variation. Byggnader som vetter mot platser där människor vistas, så som gator och torg, ska prioriteras och ges mer omsorg vid utformning av framförallt bottenvåningar.

Riktlinjer

- Kommunen ska ta initiativ till en tidig dialog mellan byggherre och kommunen i projekt som har betydelse för den gestaltade livsmiljön.
- Kommunen ska ha ett involverande arbetssätt kring gestaltningsfrågor som engagerar både invånare, näringsliv, föreningar och berörda inom kommunens egna verksamheter, utifrån ett demokratiskt synsätt.
- Kommunen ska i egna bygg- och anläggningsprojekt föregå som gott exempel och lägga stor vikt vid gestaltningsfrågor i helhetssyn utifrån ekonomiska, funktionella och upplevelsemässiga värden. Frågor om konstnärlig gestaltning ska hanteras tidigt i projektet och finnas med på agendan under arbetets gång från idé till färdigställande.
- Kommunen ska ha tillgång till erforderlig kompetens kring gestaltad livsmiljö, både i rollerna som myndighet, utvecklare/byggherre och förvaltare.
- Gestaltningsprogram med mål, syfte och inriktning för gestaltningen ska tas fram när projekt:
 - Har stor inverkan på den gestaltade livsmiljön.
 - Berör byarnas entréer eller centrum.
 - Berör kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

Övergripande ambitionsnivå och kvalitetskrav

Kommunen ser vikten av en tidig dialog med byggherren så tidigt som möjligt, redan innan bygglovsansökan. När en bygglovsansökan kommer in har byggherren ofta kommit långt i sin projektering och det kan vara svårt att få in andra tankar och idéer. I en tidig dialog med byggherren kan kommunen tydliggöra vad som avses med exempelvis detaljplanen och diskutera viktiga element, på så sätt skapas tydliga förväntningar på det som byggs. I en tidig dialog kan kommunen även förmedla om ett gestaltnings- eller planprogram anses nödvändigt.

I kommande översiktsplan ska kommunen peka ut områden som anses ha ännu högre kvalitetskrav angående gestaltning och annan utformning.

Kommunens egna bygg- och anläggningsprojekt

Ett nära samarbete mellan kommunens olika verksamheter och kommunledning leder till djupare kunskap och förståelse för vikten av god gestaltad livsmiljö, samt att alla har ett ansvar för både detaljer och helheten i det arbetet.

Avstämningar mellan planarkitekter och bygglovsarkitekter/-handläggare kring gestaltningsfrågor, blir ett sätt att se till att planbestämmelserna är formulerade på ett sådant sätt att det som kommunen önskar faktiskt kan uppnås.

Genom ett involverande arbetssätt, både med invånare och politiker, kan en ökad medvetenhet skapas om hur arkitektur och gestaltad livsmiljö kan integreras i olika skeden för att skapa vackra och levande byar.

Gestaltningsprogram

Inför projekt, särskilt de med stor påverkan på den aktuella byn eller platsen - projekt som berör centrum, entréer, skolgårdar eller andra delar av den offentliga miljön - ska ett plan- eller gestaltningsprogram tas fram. I programmet ombeds den sökande eller kommunen att mer utförligt förklara de gestaltningsmässiga ställningstaganden som gjorts. På så sätt kan kommunen skapa sig en bättre förståelse för projektet och även få goda möjligheter att diskutera gestaltningsfrågorna med den sökande.

Förvaltning, drift och underhåll

Ett trasigt väderskydd vid en busshållplats, belysningsarmatur på en cykelväg eller en ruta till ett bostadshus som inte åtgärdas omgående sänder signaler till omgivningen att ingen bryr sig om området - oavsett socioekonomisk status. En konsekvens av detta kan vara att de boende alltmer undviker att vistas i det offentliga rummet och på så vis även undviker varandra. Detta kan också riskera att skapa en negativ spiral av skadegörelse.

Fastighetsägaren har alltid det yttersta ansvaret för drift och underhåll. Både privata och kommunala fastighetsägare bör alltid förvalta sina fastigheter väl - genom snabb och systematisk reparation, sanering och städning av både skadegörelse, klotter och annan nedskräpning. En bra förvaltning kan i längden öka förutsättningar för social kontroll och ansvarstagande i området.

Processen

Att arbeta med en god gestaltad livsmiljö

Detta dokument är en riktlinje för utformning av livsmiljöer i Östra Göinge kommun. Med riktlinjerna kan gestaltningsfrågorna samordnas genom hela processen för alla nivåer och planeringssteg, från översiktsplan, via detaljplan, till bygglov, projektering, byggnation och förvaltning. Riktlinjerna ska även vara ett vägledande dokument som utgör ett bedömningsunderlag i prövning av bygglov, förhandsbesked och eventuella åtgärder i den offentliga miljön.

Riktlinjerna för kommunens arbete med den gestaltad livsmiljön är ett politiskt ställningstagande gällande ambition och kvalitet i samhällsbyggandet. Med riktlinjerna lyfts vikten av att arbeta med gestaltningsfrågorna genom hela processen för alla nivåer och planeringssteg - från översiktsplan, via detaljplan, till bygglov, projektering, byggnation och förvaltning. Detta kräver både kunskap, stöd, samordning och ledning. Delar av ansvaret hanteras inom ramen för kommunens myndighetsutövning utifrån plan- och bygglagen men gestaltningsfrågorna berör även kommunens roller som markanvisare, exploatör, egen byggherre och förvaltare av fastigheter.

Internt i kommunen behöver processerna samordnas och det behöver finnas en röd tråd från tidigt skede till färdigt byggprojekt. Ambitionsnivån ska sättas i tidigt skede utifrån platsens läge och förutsättningar. Kravet på god gestaltning innefattar såväl byggnadens interiör och fasader som omgivande mark i det privata, halvprivata eller offentliga rummet.

Platser med särskilt höga krav på gestaltning:

- Visuellt väl synliga platser vid entréer till byarna eller genomfarter
- Centrumbildningar
- Kulturhistoriskt värdefulla miljöer
- Offentliga byggnader och miljöer

God gestaltning är ett värde som ska eftersträvas i allt utvecklingsarbete i den gestaltade livsmiljön. Som ett stöd till kommunens arbete med områden och platser där särskilt höga krav på gestaltning ska ställas, kommer ett kartunderlag att arbetas fram och införlivas i kommande översiktsplanearbete.

Källor och referenslitteratur:

Översiktsplan för Östra Göinge – platsen för Skånes gröna hjärta. Antagen 2019-12-19

Mål- och resultatplan, för åren 2023-2025, Östra Göinge kommun.

Mål- och resultatplan, för åren 2024-2027, Östra Göinge kommun.

Region Skånes strategi för gestaltad livsmiljö- konst, form och design, 2018.

Boverket, Politik för gestaltad livsmiljö.

Gehl Jan, Life between buildings, using public space, 2006.

Sim David, Soft City - Building Density for Everyday Life, 2019.

Arbetsgrupp:

Linda Johansson Frodig, planarkitekt, projektledare
Anders Carlzon, samhällsbyggnadschef

Styrgrupp:

Planeringsutskottet
Patric Åberg (M), ordförande
Camilla Dahlström (M)
Sandra Frostensson (S), vice ordförande
Göte Färm (SD)
Patric Åberg (M), ordförande
Anders Bengtsson (S)
Esbjörn Svensson (C)

